

Możliwości finansowania projektów z zakresu ochrony środowiska z unijnego programu LIFE+

Wojciech Brochwicz-Lewiński¹, Ilona Śmietańska¹

W. Brochwicz-Lewiński I. Śmietańska

Ochrona środowiska jest jednym z kluczowych aspektów zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej — głosi Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 maja 2007 r. w sprawie utworzenia instrumentu finansowego na rzecz środowiska (LIFE+). W poszukiwaniu

źródeł finansowania projektów, a zwłaszcza tych pozostających w sferze zainteresowania zarówno instytucji badawczych, jak i małych i średnich przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych oraz jednostek administracji publicznej na poziomie regionalnym i lokalnym, warto zwrócić uwagę na LIFE+. Jest to wyjątkowy instrument finansowy Unii Europejskiej, ukierunkowany wyłącznie na wspieranie projektów z dziedziny szeroko pojętej ochrony środowiska. Zarazem jest jednym ze starszych programów, bowiem został utworzony na początku lat 90-tych XX w. i przeszedł szereg modyfikacji. Początkowo miał na celu wspieranie projektów z zakresu ochrony przyrody (por. LIFE I–III: Background, 2008), a w obecnej formie funkcjonuje od 2007 r.

Podstawowym celem LIFE+ jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja polityki ochrony środowiska, zwłaszcza na obszarach włączonych do sieci Natura 2000, oraz identyfikacja i promowanie nowatorskich rozwiązań problemów ekologicznych. Zakres tematyczny obejmuje ochronę przyrody i różnorodności biologicznej, zmiany klimatu, ochronę powietrza, gleb i wód, hałas, środowiska miejskie, ochronę zdrowia, wdrażanie polityki zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i gospodarki odpadami, jak i działania mające na celu wzrost świadomości społecznej w dziedzinie ochrony środowiska. Trzeba też zwrócić uwagę, że w ramach LIFE+ wspierane są projekty innowacyjne, demonstracyjne i pilotażowe, które będą mogły być z powodzeniem powielane. Nie przewiduje się współfinansowania działań powtarzalnych, rozumianych jako „jakakolwiek rutynowa czynność”. Wyjątkowo ważnym elementem programu jest rozpowszechnianie wyników i stąd beneficjenci zobowiązani są do jak najszerszej prezentacji uzyskiwanych wyników i informacji o realizowanym projekcie na własnych stronach internetowych, w publikacjach i raportach, aż po tablice informacyjne w miejscach, gdzie dany projekt został wdrożony. Ponadto zaleca się takie działania jak organizowanie spotkań informacyjnych dla miejscowej społeczności, sesji roboczych, seminariów i konferencji, jak i przygotowywanie filmów video w formacie DVD, i gdy to możliwe

MPEG, oraz ścisłą współpracę z mediami (patrz <http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/comtools/requirements.htm>).

Komponenty programu pomocowego LIFE+ to:

- przyroda i różnorodność biologiczna;
- polityka i zarządzanie w zakresie środowiska, dotyczące ochrony środowiska i zapobiegania zmianom klimatycznym, innowacyjne rozwiązania w dziedzinie ochrony zdrowia i polepszania jakości życia oraz wdrażanie polityki zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i gospodarka odpadami;
- informacja i komunikacja.

Do szczegółowych celów komponentu *Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska* zaliczono m.in. wspieranie formułowania i realizacji metod monitorowania i oceny stanu środowiska, a także czynników, presji i reakcji, które mają na nie wpływ oraz przyczynianie się do konsolidacji zasobów wiedzy w celu rozwoju, opiniowania, nadzorowania i oceny polityki i prawodawstwa w zakresie ochrony środowiska.

Działania kwalifikujące się do otrzymania finansowania to m.in.: analizy, badania, modelowanie, szkolenia, warsztaty, działania informacyjne i komunikacyjne, rozwój i utrzymanie sieci, baz danych oraz systemów komputerowych bezpośrednio związanych z wdrażaniem polityki prawodawstwa wspólnoty w zakresie ochrony środowiska, w szczególności dla poprawy publicznego dostępu do informacji w zakresie ochrony środowiska.

Przykładowymi priorytetowymi obszarami działania dla komponentu *Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska* są:

- woda — wzmocnienie integracji polityki z nauką i wspieranie państw członkowskich w przygotowaniu planów zarządzania dorzeczem; przyczynianie się do skutecznej realizacji strategii tematycznej na rzecz ochrony i zachowania środowiska morskiego;
- gleba — realizacja strategii tematycznej w sprawie ochrony gleby;
- zasoby naturalne i odpady — rozwijanie i wdrażane polityk mających na celu zapewnienie zrównoważonej gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami oraz ich zrównoważonego wykorzystania.

Program LIFE+ będzie realizowany do 2013 r., a kwota przeznaczona na finansowanie projektów w jego ramach to 2,14 mld euro. Dofinansowanie do poszczególnych projektów wynosi 50%, a w przypadku wybranych projektów komponentu *Przyroda i różnorodność biologiczna* do 75% kwalifikujących się kosztów. Tegoroczny nabór wniosków będzie prowadzony w dniach 16.05–15.09.2009 r. Wnioski projektowe są składane przez potencjalnych beneficjentów w krajowych punktach kontaktowych w poszczególnych krajach unijnych. W projekcie może uczestniczyć wielu partnerów, niemniej ze względów praktycznych zaleca się, aby nie było ich więcej niż pięciu.

Beneficjentami programu mogą być podmioty z 27 krajów UE. W przyszłości będzie możliwy udział podmiotów z krajów trzecich pod warunkiem uzyskania dodatkowych środków finansowych oraz jeżeli kraje te będą członkami Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska, będą kandydować do unii, bądź też będą to kraje Bałkanów Zachodnich

¹Państwowy Instytut Geologiczny, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; wojciech.brochwicz-lewinski@pgi.gov.pl; ilona.smietanska@pgi.gov.pl

uczestniczące w procesie stabilizacji i stowarzyszenia (Artykuł 8 Rozporządzenia (WE) Nr 614/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady 2007; por. także LIFE+ Regulations, 2008). Obecnie do finansowania kwalifikują się tylko wydatki ponoszone w państwach UE. Dla projektu, który mógłby być finansowany z innych programów wspólnoty, np. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub 7. Programu Ramowego w dziedzinie badań, rozwoju technologicznego i innowacji, nie można ubiegać się o dotację z programu LIFE+. W ramach LIFE+ można finansować projekty, które nie spełniają kryteriów żadnego z pozostałych instrumentów finansowych wspólnoty, a ponadto nie otrzymały dotychczas pomocy. Zarazem należy zauważyć, że programy LIFE III i LIFE+ zostały także pomyślane jako wsparcie dla innych instrumentów finansowych unii, których zadaniem jest finansowanie inwestycji ekologicznych. Chodzi tu o możliwość wsparcia projektów realizowanych w ramach programów Interreg IVC, Natura 2000, FP7, CIP, funduszy strukturalnych, a także ENPI.

Od 1992 r. programy LIFE pozwoliły na dofinansowanie ok. 2750 projektów na sumę 1,35 miliarda euro. Ze względu na szeroki rozrzut tematyczny nie określono minimalnej wartości projektu, natomiast maksymalna wartość ograniczona jest wysokością rocznej alokacji krajowej. W tej liczbie znalazło się dziewięć projektów polskich, z których sześć już ukończono, a trzy dalsze, z łącznym dofinansowaniem w wysokości 5,69 mln euro, są w trakcie realizacji. Wyniki uzyskane przez inne nowe kraje członkowskie UE wskazują, że udział Polski może być znacznie większy, gdyż Rumuni zrealizowali już 39 projektów, Węgrzy — 31, Łotyże — 24, a Estończycy — 18. Dane te wskazują, że możliwości jakie stwarza instrument finansowy LIFE+ nie są dotychczas wykorzystywane w Polsce w zadawalającym stopniu. Alokacja dla Polski na 2009 r. to ok. 12 mln euro, a kwota nie wykorzystana w danym roku automatycznie przepada.

Tylko jeden z zakończonych polskich projektów dotyczył innowacji w zakresie ochrony środowiska — *Zintegrowane zarządzanie środowiskowe dla polskich małych i średnich przedsiębiorstw poprzez internetowe narzędzia zarządzania środowiskiem* (koordynator Fundacja Partnerstwa na rzecz Środowiska). Warto zauważyć, że projekt ten obejmował wprowadzenie wspólnotowego systemu ek zarządzenia, a także audytu ekologicznego (EMAS) i tworzenie sieci miejscowych ekspertów. Są to zagadnienia, które powinny żywo zainteresować geologów specjalizujących się w ochronie środowiska i przeglądach ekologicznych. Dla osób zainteresowanych udziałem w LIFE+ bardzo dobrym źródłem informacji, które tematy z pogranicza geologii i ochrony środowiska zostały dotychczas zaakceptowane, będą linki LIFE projects database i LIFE by country ze stron internetowych programu (<http://ec.europa.eu/environment/life>).

W Polsce funkcję krajowego punktu kontaktowego LIFE+ od września 2008 r. pełni Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), który przejął ją od ministra środowiska. Takie rozwiązanie może okazać się bardzo korzystne, gdyż pozwala na skierowanie środków będących w dyspozycji NFOŚiGW na współfinansowanie projektów korzystających z pomocy UE. Fundusz przewiduje możliwość dofinansowania projektów LIFE+ do wysokości od 20 do 45% kosztów kwalifikowanych, w zależności od poziomu dofinansowania z Komisji Europejskiej. W rezultacie projekty mogą uzyskać

łączne dofinansowanie w wysokości nawet do 95% kosztów kwalifikowanych. Wnioski projektowe są kierowane do Komisji Europejskiej za pośrednictwem NFOŚiGW. Nie można też zapominać o doświadczeniu zespołu krajowego punktu kontaktowego w NFOŚiGW, który służy radą przy ukierunkowywaniu projektu i przygotowaniu wniosków do Komisji Europejskiej, jak również pomocą w wyszukiwaniu partnerów do projektów.

Ten potencjał dobrze pokazała już pierwsza konferencja szkoleniowa pod znamionem LIFE+ — NOWE PERSPEKTYWY, zorganizowana w siedzibie NFOŚiGW w dniu 7 października 2008 r. Podczas szkolenia potencjalni wnioskodawcy mogli uzyskać cenne wskazówki bezpośrednio od dotychczasowych beneficjentów programu LIFE oraz przygotować się do wypełniania wniosków (por. Instrument Finansowy LIFE+, Biznes i Ekologia, no. 73, 2008, s. 12). Prezentacje zostały zamieszczone na stronie www.nfosigw.gov.pl. Dużą pomoc w przygotowaniu wniosków i ich realizacji zapewnia TOOLKIT, którego najnowsza wersja została zamieszczona w menu programu LIFE+ w listopadzie 2008 (<http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index/htm>). Jest to zestaw narzędzi bardzo przydatnych do administrowania i prowadzenia projektów, gdyż znalazły się tam podstawowe wymogi, jakie powinny spełniać projekty (*Common Provisions*), formularze do przygotowywania raportów, poradniki do wprowadzania poprawek, wzory umów partnerskich i wskaźniki do monitorowania postępu prac oraz wskazówki, jak wypełniać karty czasu pracy (*timesheets*).

Dalszą pomoc stwarza możliwość zapoznania się z najlepszymi projektami z ostatnich lat. Projekty te wyłaniane są w ramach corocznego konkursu *Best LIFE — Environmental Project*. System oceny został wypracowany na wniosek Holandii i Szwecji i przyjęty przez kraje członkowskie Unii Europejskiej w 2005 r. Ostatecznego wyboru piątki finalistów czyli „Najlepszych spośród Najlepszych” (*Best of the Best*) dokonują kraje członkowskie UE w oparciu o wyniki oceny technicznej przygotowanej przez zespół ekspertów zewnętrznych programu (*LIFE Unit's External Assistance Team*). Przed złożeniem wniosku warto się też zapoznać z Najlepszymi Praktykami (*Best Practice*, BP, link ze strony internetowej <http://ec.europa.eu/life>). Jest to przewodnik prezentujący zalecane metody rozpowszechniania uzyskanych wyników i ich wdrażania w praktyce.

Źródła:

<http://ec.europa.eu/environment/life/funding/lifepplus.htm>

<http://ec.europa.eu/environment/life/bestprojects/index.htm>

<http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm>

<http://ec.europa.eu/environment/life/contact/nationalcontact/index.htm>

LIFE I-III: Background: <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life3/background/index.htm>

Redakcja, 2008. Instrument finansowy LIFE+. *Biznes i Ekologia* no. 73, listopadgrudzień 2008, s. 12.

Rozporządzenie (WE) Nr 614/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 maja 2007 r. w sprawie instrumentu finansowego na rzecz środowiska (LIFE+) 2007.

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 149 z 9.6.2007, 1-16. **Zaproszenie do składania wniosków dotyczących instrumentu LIFE+ na 2008 r. (2008/C 178/20).** **Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej** C 178/22 z 15.7.2008